

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No5
MAXSUS SON

**Toshkent davlat
iqtisodiyot universiteti**

**“Yuksak intellektual yoshlar
hamdo‘stligi-kelajak
iqtisodiyot poydevori” talabalar
xalqaro festivali doirasida
o‘tkazilgan “O‘zbekistonning
“Yashil” iqtisodiyotga o‘tish
strategiyasi: mavjud muammo
va istiqbolli imkoniyatlar”
mavzusidagi maqolalar to‘plami**

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

**2024-yil
17-18-oktabr**

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 131 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 19-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 28-fevraldagi
333/5-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

O'ZBEKISTONNING "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH STRATEGIYASI: MAVJUD MUAMMO VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR

Mirzohamdamov Abdurasul Ravshan o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti BHA-76 guruh talabasi
mirzohamdinov01@gmail.com

Ilmiy rahbar:

Beknazarov Zafarjon Ergashevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Buxqalteriya hisobi fakulteti o'quv ishlari bo'yicha dekan o'rinbosari

Annotatsiya: Bizga ma'lumki, ko'z o'ngimizda insoniyatning bugungi turmush tarzi, yashash sharoiti va erishgan yutuqlari bir necha ming yillar davomida shakllangan hayotiy tajribalarning pirovard samarasi hisoblanadi. Asrlar davomida inson o'zining aql-idroki, tafakkuri, mehnati bilan buyuk kashfiyotlarni amalga oshirdi va uni amalda keng ko'lamli tadbiq etish orqali hayot turmush farovonligini ta'minlamoqda. Sanoatni rivojlantirishning fundamental asoslari Buyuk Ipak yo'li chorrahasida, o'lkamizda yashab o'tgan buyuk allomalarimiz Al-Farg'oni, Al-Xorazmiy, Al-Beruniy, Mirzo Ulug'bek tomonidan yaratildi. XIX asr o'rtalaridan sanoat Yevropada rivojlandi. XX asr boshlarida Amerika dunyoda sanoati eng taraqqiy etgan hududga aylandi. Xo'sh, bunday taraqqiyot, ixtirolar kashfiyotlar inson va tabiat o'rtasidagi munosabatlarni qay darajada o'zgartirdi? Ushbu maqolada shu kabi savollarga javob topishga harakat qilaman.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, yashil energiya, yashil texnologiya, ekologik, suv, atrof-muhit, sanoat, qishloq xo'jaligi, chiqindilar, resurs, moliyaviy, investitsiya.

Abstract: We know that before our eyes today's lifestyle, living conditions and achievements of mankind are the final result of life experiences formed over several thousand years. Over the centuries, man has made great discoveries with his intelligence, thinking, and work, and by applying them in practice on a large scale, he is ensuring the well-being of life. The fundamental foundations of industrial development were created by our great scholars Al-Farghani, Al-Khorazmi, Al-Beruni, Mirza Ulugbek, who lived in our country at the crossroads of the Great Silk Road. Industry developed in Europe from the middle of the 19th century. At the beginning of the 20th century, America became the most industrially developed region in the world. So, to what extent did such progress, inventions and discoveries change the relationship between man and nature? In this article I will try to find answers to such questions.

Key words: Green economy, green energy, green technology, environmental, water, environment, industry, agriculture, waste, resource, financial, investment.

Аннотация: Мы знаем, что на наших глазах сегодняшний образ жизни, условия жизни и достижения человечества являются конечным результатом жизненного опыта, сформировавшегося на протяжении нескольких тысяч лет. На протяжении веков человек своим умом, мышлением и трудом делал великие открытия и, широко применяя их на практике, обеспечивает благополучие жизни. Фундаментальные основы индустриального развития были созданы нашими великими учёными Аль-Фаргани, Аль-Хоразми, Аль-Беруни, Мирзой Улугбеком, жившими в нашей стране на перекрёстке Великого Шёлкового пути. Промышленность развивалась в Европе с середины 19 века. В начале 20 века Америка стала самым промышленно развитым регионом мира. Итак, в какой степени такой прогресс, изобретения и открытия изменили взаимоотношения человека и природы? В этой статье я постараюсь найти ответы на такие вопросы.

Ключевые слова: Зеленая экономика, зеленая энергия, зеленые технологии, экология, вода, окружающая среда, промышленность, сельское хозяйство, отходы, ресурсы, финансы, инвестиции.

KIRISH

O'zbekiston iqtisodiyoti so'nggi yillarda muhim o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Global iqlim o'zgarishlari, tabiiy resurslarning cheklanganligi va atrof-muhit muammolari zamon talablariga mos ravishda yangi iqtisodiy modelga o'tishni taqozo etmoqda. Ushbu sharoitda O'zbekistonning "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi muhim ahamiyat kasb etmoqda. "Yashil iqtisodiyot", tabiiy resurslardan barqaror foydalanishni, energiya samaradorligini oshirishni va atrof-muhitni muhofaza qilishni nazarda tutadi.

Bu strategiya O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va ekologik jihatdan ham muhimdir. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayoni davomida mamlakatda yangi ish o'rinlari yaratish, barqaror taraqqiyotni ta'minlash va ekologik holatni yaxshilash imkoniyatlari paydo bo'ladi. Ushbu masala dolzarbligi kundan kunga oshirib borganligi boisidan ham O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev butun dunyo e'tiborini ushbu og'riqli masalaga qaratdi. Davlatimiz rahbari tashabbusi bilan mamlakatimizning barcha hududidan texnika va mutaxassislar jalb etilib, Orolbo'yi mintaqasida ekologik muvozanatni yaxshilashga kirishildi. Orol dengizining qurib qolgan yer maydonlarida ko'kalamzorlashtirish ishlari olib borildi, hudud xususiyatlariga mos daraxtlar ekildi va bu jarayon izchil davom etmoqda. Qayd etilganidek, ilmiy-texnik taraqqiyot natijasida dunyoda jadal iqtisodiy o'sishga erishildi. Ammo sanoat, qishloq xo'jaligining rivoji, aholi sonining keskin ko'payishi insoniyat uchun ko'plab ekologik muammolarning kelib chiqishiga sabab bo'lmoqda. Boisi talab va ehtiyojlarni qondirish maqsadida chuqur o'ylanmasdan qilinayotgan ishlar tufayli tabiiy o'rmonlar qisqarib bormoqda, suv muammosi, atrof-muhitning buzilishi kuzatilyapti.

Birinchidan, global darajada "yashil iqtisodiyot"ga o'tish katta miqdordagi moliyaviy mablag'larni talab etadi. Xalqaro energetika agentligining 2050 yilgacha CO2 emissiyasini ikki baravarga kamaytirish bo'yicha turli ssenariylari shuni ko'rsatmoqdaki, ushbu maqsadga erishish uchun "yashil iqtisodiyot"ga qo'shimcha investitsiyalar miqdori dunyo YalMning 1-2,5% darajasida bo'lishi talab etiladi. Ahamiyatli shundaki, mazkur investitsiyalarning katta qismi qurilish va transport sohasini "yashillashtirish" uchun yo'naltirilishi kerak bo'ladi. Ikkinchidan, moliya, bank va sug'urta investitsiyalari "yashil iqtisodiyot"ga kiritilayotgan xususiy investitsiyalarning bosh manbasiga aylanmoqda. Moliyaviy xizmatlar va investitsion sektorda katta miqdorda kapital aylanadi va bu "yashil iqtisodiyot"ga investitsiyalar kiritishning potensial manbalari sifatida qaralishi mumkin. Bugungi kunda "yashil iqtisodiyot"ga investitsiyalar kiritishga davlat va xususiy sektorning institutsional investorlari, banklar va sug'urta kompaniyalari ekologik, ijtimoiy va boshqaruv risklarini kamaytirish maqsadini ko'zlagan holda "yashil texnologiyalar"dan foydalanishga o'z qiziqishlarini bildirishmoqda. Mikromoliyalashtirish jamoat va qishloq darajasidagi loyihalar uchun salohiyatli, muhim o'rin egalaydi. U past daromadli aholiga o'z mablag'larini resurs va energiya tejashga joriy qilish imkonini hamda ushbu faoliyatning xavf-xatar darajasini pasaytirish imkonini beradi.

"Yashil iqtisodiyot"ga o'tishda amaliy sa'y harakatlar hamda qarorlar bilan hukumatning ishtiroki va qo'llab quvvatlashi juda muhim dastak vazifasida xizmat qilishi mumkin. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi esa keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin. Unga ko'ra 2024-yilda yurtimiz bo'ylab, belgilangan maqsad va vazifalarni samarali amalga oshirish, xalqimizning kundalik hayotida ijobiy o'zgarishlarga erishish bo'yicha tizimli harakatlarni izchil davom ettirish, "yashil iqtisodiyot" tamoyillariga asoslangan yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlash, ekologik holatni yaxshilash, suv va boshqa tabiiy resurslardan unumli foydalanish standartlarini keng joriy qilish hamda xalq manfaatlariga yo'naltirilgan boshqaruv tizimini yanada takomillashtirish maqsad qilib olinganligi davlatimiz tomonidan sohaga qanchalar katta e'tibor berilayotganining yaqqol isbotidir¹.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekiston yashil energiyani energiya ishlab chiqarish majmuasiga kiritish yo'lida muhim qadamlar tashlamoqda. Mamlakatda quyosh va shamol resurslari ko'p bo'lib, ular energiyaga bo'lgan ehtiyojini qondirish uchun foydalanilmoqda. So'nggi yillarda O'zbekiston an'anaviy qazib olinadigan yoqilg'iga bog'liqligini kamaytirish maqsadida quyosh va shamol elektr stansiyalarini rivojlantirish bo'yicha bir qancha loyihalarni amalga oshirdi. Hukumat qayta tiklanadigan energiya manbalariga investitsiyalarni jalb qilish uchun tariflar va soliq imtiyozlari kabi turli imtiyozlarni joriy qildi. Bundan tashqari, energiya ishlab chiqarish uchun biomassa va gidroenergetika resurslaridan foydalanishga qiziqish ortib bormoqda. Zamonaviy ekologiyani asrashning bosh maqsadlaridan biri bo'lgan qayta tiklanish xususiyatiga ega manbalar va atrof-muhitga zararli bo'lgan chiqindilardan oqilona foydalangan holda olinadigan biogazlardan mamlakat iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishida keng foydalanishdir. Shuni aytish mumkinki, O'zbekiston yanada barqaror va ekologik toza energetika sektori yo'lida ishlamoqda va energiya portfelida qayta tiklanadigan manbalar ulushini oshirishga faol intilmoqda. O'zbekiston

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 21-fevraldagi PF-37-son Farmoni

turli sohalarda barqaror va ekologik toza amaliyotga e'tibor qaratib, "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha muhim qadamlar tashlamoqda. Mamlakat ekologik toza resurslardan tejamkor sanoat jarayonlarini rivojlantirish, uglerod chiqindilarini kamaytirish va tabiatni muhofaza qilish bo'yicha sa'y harakatlarni kuchaytirishga harakat qilyapti. Xususan, O'zbekistonda qishloq xo'jaligida suvni tejaydigan sug'orish usullari joriy etilmoqda, organik dehqonchilik amaliyoti targ'ib qilinmoqda va atrof-muhitga ta'sirini minimallashtirish uchun ekologik toza texnologiyalarga sarmoya kiritilmoqda. Sanoatda va binolarda energiya tejamkor texnologiyalardan foydalanish, transport tizimini rivojlantirish "yashil iqtisodiyot" shakllanishida muhim o'ringa ega. Ushbu choralar nafaqat energiya sarfini kamaytirish orqali atrof-muhitga zararli chiqindilar chiqarilishini kamaytiradi va energiyaga sarflanayotgan xarajatlar qisqarishiga olib keladi. Hukumat, shuningdek, uglerod gazini kamaytirish va energiya samaradorligini oshirish uchun qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishni rag'batlantirib kelmoqda. Bundan tashqari, O'zbekiston chiqindilarni kamaytirish, yashil infratuzilmani rivojlantirish va ekoturizmni rivojlantirish bo'yicha tashabbuslarni o'rganishda ham faol bo'lmoqda. Mamlakat, shuningdek, fuqarolarning atrof muhitni muhofaza qilish va barqarorlik haqida xabardorligini oshirish va mas'uliyatli iste'mol va ishlab chiqarish shakllarini rag'batlantirish choralarini ko'rmoqda.

Barchamizga ma'lumki, 2023-yil 11-sentabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-158-son "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida Farmoni² tasdiqlandi va oradan bir kun o'tib 12-sentabr sanasida kuchga kirdi. Ushbu Qonun doirasida amalga oshirilishi rejalashtirilayotgan muhim rejalar orasida ikkinchi ustuvor yo'nalish tarkibidagi 51-maqсад doirasida "yashil iqtisodiyot"ga o'tish, uning asosi bo'lgan qayta tiklanuvchi energiyadan foydalanish ko'rsatkichlarini keskin oshirish muhim vazifa sifatida belgilangan. Unga ko'ra 2030 - yilga kelib qayta tiklanuvchi energiya manbalarini 25 ming mega-vattga yetkazish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarining jami iste'moldagi ulushini esa 40 foizga ko'tarish ko'zda tutilgan. Umuman olganda, O'zbekistonning "yashil" iqtisodiyotni barpo etish borasidagi sa'y-harakatlari uning ekologik barqarorlik va resurslarni mas'uliyatli boshqarishni qo'llab-quvvatlashini ko'rsatadi.

O'zbekiston "yashil" energetika va "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda bir qancha muammolarga duch kelmoqda, biroq bu muammolarni hal qilish uchun quyidagi bazi muammolarga tegishli yechimlarni tavsiya qilamiz:

Mamlakatda kutilgan va kutilayotgan islohotlarni amalga oshirishning zaruriy sharti bu infratuzilmadir: mavjud infratuzilma qayta tiklanadigan energiya manbalarini milliy tarmoqqa integratsiyalashuvini qo'llab-quvvatlash uchun to'liq jihozlanmagan, shuning uchun infratuzilmani yangilash va kengaytirish yashil energiyani keng joriy etish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish qayta tiklanadigan energiya texnologiyalari, energiya tejaydigan infratuzilma va barqaror amaliyotlarga katta sarmoya kiritishni talab qiladi. Bunday loyihalarni amalga oshirish uchun investitsiya va moliyalashtirishni jalb qilish asosiy muammo hisoblanadi. Bundan tashqari respublika bo'ylab keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirishda jamoatchilik va biznes vakillari yashil energiyaning afzalliklari va "yashil iqtisodiyot"ning salohiyati haqida xabardorlik va tushunchaning yetishmasligi bo'lishi mumkin. Ta'kidlash joizki faqatgina bir tomonlama harakat bilan natijaga erishib bo'lmaydi, ya'ni qo'llab-quvvatlovchi siyosat va mustahkam me'yoriy huquqiy bazani amalga oshirish orqali yashil energiyaga sarmoya kiritishni rag'batlantirish mumkin. Hukumatning sohadagi kamchiliklarni bartaraf etish maqsadida qayta tiklanadigan energiya loyihalari uchun moliyaviy imtiyozlar, subsidiyalar va soliq imtiyozlarini taqdim etishi investitsiyalarni jalb qilish va yashil energiya infratuzilmasini rivojlantirishni tezlashtirishi mumkin. Hozirda shiddat bilan rivojlanayotgan axborot asrida sohadagi yutuqlardan uzoqlashib qolmaslik uchun muhandislar, texnik xodimlar va korxonalarga yashil texnologiyalar va barqarorlik amaliyotlari bo'yicha ko'nikmalar va tajribalarni rivojlantirish uchun o'qitish va ta'lim dasturlarini taqdim etish lozim. Har qanday sohada bo'lgani kabi bunda ham xalqaro tashkilotlar va hamkorlar bilan birdamlikda harakat qilish "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash uchun tajriba, texnologiya va moliyalashtirishni olib kelishi mumkin. Shu bilan birga aholini xabardor qilish kampaniyalari ya'ni yashil energiya va barqaror amaliyotlarning afzalliklari haqida xabardorlikni oshirish uchun ta'lim kampaniyalarini boshlash jamoatchilikning munosabatini o'zgartirishga yordam beradi va yashil texnologiyalarni kengroq qabul qilishni rag'batlantiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Shiddat bilan yangilanib va o'zgarib borayotgan bugungi davrda "yashil" iqtisodiyotga o'tish muhim hayotiy ehtiyojga aylandi. O'zbekistonning "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi hali boshlang'ich bosqichda bo'lib, uzoq muddatli istiqbolga ega deyishimiz mumkin.

Quyida keltirilgan jadvalga asosan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi ma'lumotlariga tayangan holda 2016-2023 yillar oralig'ida yurtimiz hududlari kesimida atmosferaga chiqarilgan ifloslantiruvchi moddalar miqdorini ko'rishimiz mumkin. Jadvalga asosanib ayta olamizki bu salbiy ko'rsatkich

2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston - 2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmoni, 11.09.2023 yil PF-158-son.

yil sayin tushib borgan, yani o'z maksimumini 2016-yilda qayd etgan bo'lsa, 2023-yilda eng past ko'rsatgichga erishilgan (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston Respublikasida 2016-2023 yillar oralig'ida atmosferaga chiqarilgan ifloslantiruvchi moddalar (ming tonna)³

Hududlar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
O'zbekiston Respublikasi	1 008,20	853,50	883,70	952,80	924,40	908,70	873,60	763,20
Qoraqalpog'iston Respublikasi	30,60	37,70	34,00	37,20	28,90	31,40	21,10	9,80
Andijon viloyati	36,70	15,80	15,90	14,30	11,50	4,90	17,30	10,50
Buxoro viloyati	58,50	63,80	74,80	69,10	37,10	44,80	35,60	30,70
Jizzax viloyati	63,40	5,20	11,80	4,30	3,40	2,90	27,00	29,50
Qashqadaryo viloyati	167,90	165,70	152,20	140,40	128,10	132,20	115,70	117,70
Navoiy viloyati	57,40	44,10	49,90	43,60	48,40	68,60	41,60	35,00
Namangan viloyati	15,80	15,90	15,20	15,80	15,00	24,00	7,40	5,00
Samarqand viloyati	51,60	37,20	52,10	44,20	52,70	39,40	38,70	39,40
Surxondaryo viloyati	3,20	3,20	5,10	6,90	6,50	7,10	7,30	7,40
Sirdaryo viloyati	68,90	59,60	60,50	47,80	71,80	45,70	49,10	3,10
Toshkent viloyati	318,70	302,90	336,60	397,90	430,00	425,40	438,00	430,10
Farg'ona viloyati	103,20	60,10	53,20	49,60	50,50	46,50	49,50	26,40
Xorazm viloyati	5,20	9,20	7,10	7,20	6,80	7,20	4,50	3,40
Toshkent shahri	27,10	33,10	15,30	74,50	33,70	28,60	20,80	15,20

Agarda mavzuni Jahon davlatlari miqyosida yoritadigan bo'lsak yanada chuqurroq izlanish olib bora olamiz. Masalan, Italiyada "yashil iqtisodiyot"ni joriy etish bo'yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda, xususan iqtisodiyotda faoliyat ko'rsatayotgan kompaniyalarning qariyb 25 foizi yashil texnologiyalarga investitsion mablag'lar ajratganlar va bu o'z navbatida resurslarni iste'mol qilish va qo'shilgan qiymat o'sishini ta'minlagan. Hozirgi kunda aksariyat Yevropa davlatlarida turizm sohasiga bo'lgan talab ancha yuqori darajada, jumladan bularga Germaniya, Fransiya, Italiya, Ispaniya, Buyuk Britaniyani kiritish mumkin. Tabiat resurslarini asrash va avaylash ular iqtisodiyotining o'sishiga olib keladi. Shuning uchun, Yevropada mehmondo'stlik sohasini rivojlantirish uchun energiya va resurslarni jamg'arish bo'yicha katta imkoniyatga ega⁴.

Yevropa Ittifoqi davlatlari energiya manbalari umumiy hajmining 20 foizigacha bo'lgan miqdorda muqobil energiyadan foydalanishni rejalashtirmoqda. Daniyada energiya manbalari umumiy hajmining 21,3 foizini shamol energiyasi orqali ta'minlanadi⁵. Janubiy Koreyada asosiy e'tibor sanoat sohasini, energetika va investitsiyalar orqali yashil transportni joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash, shaharga yaqin sohil bo'ylarini rivojlantirishga qaratilgan. AQShda esa "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish konsepsiyasida asosiy e'tibor muqobil energetikaga qaratilgan bo'lib 2030 yilgacha mazkur tadbirlar asosida 65 foizga yetkazish belgilangan⁶.

Qator Yevropa davlatlari 2035-2050-yillarda uglerodsiz ishlash tizimiga o'tish va energiya tashuvchilardan butunlay xoli qilish mo'ljallangan.

Umumiy natijalar ko'rsatadiki, sayyoramizda shaharlar yiriklashib, aholisi 20–35 millionli megapolislar ko'payib bormoqda. Bu energoresurslar, ayniqsa, yoqilg'iga bo'lgan talabni kun sayin oshirib bormoqda. Inson omili tufayli oxirgi yuz yilda yer sharida ekin ekiladigan yer maydoni to'rttdan bir qismga, o'rmonlar uchdan ikki qismga qisqardi. Buning natijasida hayvonot olamining ko'plab turlari yo'q bo'lib ketmoqda. Statistik ma'lumotlarga qaraganda, dunyo bo'yicha keyingi 30 yil ichida hayvonot olamining 8–10 foizi qirilib ketdi. Sayyoramizda tropik o'rmonlar 14 foizni tashkil qilar va hayvonot olamining 50 foizidan ortig'i shunday hududlarda yashardi. Hozir yer yuzida tropik o'rmonlarning 6 foizi qoldi, xolos. Shuningdek, oxirgi 50 yil ichida dunyoda aholi jon boshiga to'g'ri keladigan ichimlik suvi 60 foizga kamaydi. Har yili sanoatda foydalanilgan 150–160 km. kub suv daryolar, ko'llarga oqiziladi. Turli falokatlar, texnik xatolar tufayli har yili ummonlarga 25–30 million tonna neft tushadi. Sanoatda 1 tonna po'lat olish uchun 300 metr kub suv, 1 tonna qog'oz ishlab chiqarishga 900 metr kub suv

³ www.stat.uz- O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi

⁴ Щетинина Н.И. «Зеленая» экономика в деятельности гостиничного бизнеса стран ЕС // Вестник МГЦИО университета. 2013, с. 254 – 260

⁵ Аскарлов И.М., Егорова М.С. Проблемы финансирования перехода на «зеленую» экономику // Молодой ученый. 2015. с. 396 – 399.

⁶ Егорова М.С. Содержание «зеленой» экономики: цели и задачи // Современная экономика: проблемы и решения, 2014, с.154 – 167.

ishlatiladi. Umumiy suvning 70 foizi qishloq xo'jaligida, 20 foizi sanoatda va 10 foizi uy xo'jaliklarida sarflanadi. Taxminlarga ko'ra, 2030 yilga borib sayyoramizning 47 foiz aholisi suv tanqisligi muammosi bilan yuzma-yuz bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonning "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi, ekologik barqarorlik va iqtisodiy o'sishni birlashtiruvchi muhim yo'nalish bo'lib, energiya samaradorligini oshirish, mamlakatning barqaror rivojlanishini ta'minlash, tabiiy resurslarni oqilona ishlatish va chiqindilarni kamaytirishni maqsad qilgan. Bu jarayon, nafaqat iqtisodiy barqarorlikni, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlashga yordam beradi. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish, O'zbekistonning global iqlim o'zgarishlariga qarshi kurashishdagi rolini kuchaytiradi hamda kelajak avlodlar uchun toza va sog'lom muhitni saqlab qolishga xizmat qiladi. Mavjud muammolar orasida infratuzilma, resurslarning notekis taqsimoti, moliyaviy manbalar yetishmovchiligi va ijtimoiy ongning pastligi mavjud. Biroq, yashil texnologiyalarni rivojlantirish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, ta'limni takomillashtirish va ekologik qishloq xo'jaligini rivojlantirish orqali istiqbolli imkoniyatlar yaratilmoqda. Bu jarayon, mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida yangi imkoniyatlar yaratadi va xalqaro maydonda raqobatbardoshligini oshiradi. Ushbu strategiya mamlakatning iqtisodiy va ekologik barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, "yashil iqtisodiyot"ning xorij tajribasini o'rganish milliy iqtisodiyotimizning eng ustuvor soha va tarmoqlarini qisqa fursat ichida raqamlashtirish, aholi turmush farovonligining sifat jihatdan yaxshilanishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 21-fevraldagi PF-37-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston - 2030" strategiyasi to'grisidagi Farmoni, 11.09.2023 yil PF-158-son.
3. www.stat.uz- O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi
4. Щетинина Н.И. «Зеленая» экономика в деятельности гостиничного бизнеса стран ЕС // Вестник МГЦИО университета. 2013, с. 254 – 260
5. Аскарлов И.М., Егорова М.С. Проблемы финансирования перехода на «зеленую» экономику // Молодой ученый. 2015. с. 396 – 399.
6. Егорова М.С. Содержание «зеленой» экономики: цели и задачи // Современная экономика: проблемы и решения, 2014, с.154 – 167.
7. Vaxabov A.V., Xajibakiyev Sh.X., Tashmatov Sh.A., Butaboyev M.T.. Yashil iqtisodiyot. darslik. T.: Universitet, 2020, 156-bet.
8. Brown L.R. Eco-Economy. Building an Economy for the Earth. Earth Policy Institute. W.W. Norton&Company. New York, London, 2019.
9. www.uznature.uz- O'zbekiston Respublikasi ekologiya, atrof muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi rasmiy veb sayti.

MUNDARIJA

YOSHLAR – ERTAMIZ EGALARI!.....	5
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna	
ОСНОВНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ОЦЕНКИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЛОГОВЫХ ОРГАНОВ И ПОДХОДЫ В СОВРЕМЕННОСТИ	6
Абдурахимов Абдор Зафарович, Файзиев Фаррух Абдуллахожаевич	
О‘ZBEKISTONNING “YASHIL IQTISODIYOT”GA O‘TISH STRATEGIYASI: MAVJUD MUAMMO VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	13
Akramova Aziza Abduvohidovna	
“O‘ZBEKISTONNING “YASHIL IQTISODIYOT”GA O‘TISH STRATEGIYASI: MAVJUD MUAMMO VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR”	20
Eldorbekov G‘ofurbek Iskandarbek o‘g‘li	
BARQAROR KELAJAK UCHUN BudgetLASHTIRISH: YASHIL TASHABBUSLAR UCHUN DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISH.....	27
Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi	
UZBEKISTAN’S STRATEGY FOR TRANSITION TO “GREEN ACCOUNTING”: EXISTING PROBLEMS AND PROMISING OPPORTUNITIES.....	32
Ochilov Farxodjon Shavkatjon ugli, Hamroyeva Sevinchbonu Hamroyevna	
O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA SUN‘IY INTELLEKTNING O‘RNI: URBANIZATSIYA SHAROITIDA EKOLOGIK VA IQTISODIY INTEGRATSIYALASHUV.....	37
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Husenov Muhridin Bahriddinovich	
UZBEKISTAN’S TRANSITION TO A GREEN ECONOMY STRATEGY: CURRENT CHALLENGES AND PROMISING OPPORTUNITIES.....	43
Ikromova Munisa Ikrom qizi	
O‘ZBEKISTONDA “YASHIL” IQTISODIYOT XARAJATLARINI DAVLAT BUDJETIDAN MOLIYALASHTIRISHNING AHAMIYATI.....	48
Isaxonova Ruxshona Muzaffar qizi	
YASHIL IQTISODIYOTNING DOLZARBLIGI HAMDA BARQAROR TARAQQIYOTGA TA’SIRI.....	54
Isroilov Eldorbek Elyorbek o‘g‘li	
GREEN FINANCE IN UZBEKISTAN: ADVANCING SUSTAINABLE DEVELOPMENT THROUGH INNOVATIVE STRATEGIES	60
Jenisbekova Nazerke Jenisbekovna Yuldasheva Nadira Viktorovna	
“YASHIL IQTISODIYOT”GA O‘TISH STRATEGIYASI: O‘ZBEKISTON VA XITOIY	69
Lazimov Ilhombek Komil o‘g‘li, Nazarov Nodirjon Namoz o‘g‘li	
O‘ZBEKISTONNING YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH JARAYONIDA XORIJ TAJRIBALARINI JORIY ETISH ORQALI SAMARADORLIKKA ERISHISH TAMOIYILLARI	77
Mamayusupova Shohina Ulug‘bek qizi	
СТРАТЕГИЯ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К “ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ”: СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	83
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи	
O‘ZBEKISTONNING “YASHIL IQTISODIYOT”GA O‘TISH STRATEGIYASI: MAVJUD MUAMMO VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	89
Mirzohamdamov Abdurasul Ravshan o‘g‘li, Beknazarov Zafarjon Ergashevich	

O'ZBEKISTONNING "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH STRATEGIYASI VA BU ORQALI BARQAROR IQTISODIYOTGA ERISHISHI: MAVJUD MUAMMO VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR.....	94
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
СТРАТЕГИЯ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К "ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ": СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	100
Усмонов Дониёр Ибрагимович, Насырходжаева Диляфруз Сабитхановна	
NEW INSURANCE PRODUCTS IN GREEN ECONOMY: NEW OPPORTUNITIES AND RISKS IN THE FINANCIAL SECURITY CONTEXT.....	110
Xodjaraxmanova Nazira Bakhtiyar kizi	
PRIORITY DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF GREEN ECONOMY IN UZBEKISTAN	117
Yo'ldoshev Ozodbek Abduvohid o'g'li	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA RESURSLARINI MOLIYALASHTIRISHGA OID LOYIHALARINI AMALGA OSHIRISH VA ULARNING STATISTIKASI	122
Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2024-yil 17-18-oktabr, № 5 maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
